

**Beestje van de maand:
De wesp**

Pagina 2. Hans van Helden

Beeldverslag paddenstoeleninventarisatie Kikkervalleien

Pagina 5. Eke van Batenburg

Gasten in het zweefvlieghotel

Pagina 6. Anna Kreffer

In de ban van bromvliegen en strontvliegen

Pagina 7. Marjolein van Rotterdam

Workshop Kust en Strandvondsten

Pagina 9.

En Verder:

- ▶ Zeldzame armbandmot gespot..10
- ▶ Nieuwe Veldgids Nederlandse Flora..10
- ▶ Atalanta bij Fien Aleman..11
- ▶ Reuzenberenklauwen steken..11
- ▶ Agenda..12
- ▶ Bestuursmedelingen..13
- ▶ Contact bestuur en werkgroepen..13

Deze Nieuwsbrief verschijnt gewoonlijk maandelijks rond de 1^e van die maand. Leden KNNV afdeling Den Haag ontvangen een e-mail met kleine toelichting als een nieuwe Nieuwsbrief op deze website staat. Als je steeds bij het verschijnen van een Nieuwsbrief zo'n bericht wilt blijven ontvangen hoeft je niets te doen. Wil je de meldingen over de nieuwsbrief van KNNV Afdeling Den Haag niet ontvangen (of juist weer wel)? Vul dan "[Het formulier](#)" op de pagina Nieuwsbrieven in.

Beestje van de maand juni: de sociale wespen

Tekst en foto's: Hans van Helden

Iedereen kent ze wel, die zwart-gele beestjes die op de appeltaart neerstrijken en lelijk kunnen steken. Bijgevolg zijn ze niet echt populair en wordt gauw naar een pot met gif gegrepen om hun nesten te vernietigen. Maar is dit terecht?

Ik volg ruim tien jaar bijen en wespen, ik ben in die periode drie tot vier keer gestoken, door honingbijen. In september sta ik met mijn camera graag bij volop bloeiende klimop, vol wespen en andere beestjes. Hoewel ik voor de wespen een vervelende paperazzi moet zijn, was dit voor hen geen aanleiding om mij te steken.

Plaats binnen de insectenwereld

In de indeling van het dierenrijk, zijn "wespen" een ruim begrip: niet alleen de bekende zwartgele beestjes dragen de naam, maar ook minuscule mineergangen in blad gravende diertjes vallen hier onder. De groep is te groot om hier te bespreken. Dit artikel beperkt zich tot de sociale wespen binnen de Vespidae. Tot de groep behoren de "limonadewespen" (*Vespula germanica*, *V. rufa* en *V. vulgaris*), de hoornaar (*Vespa crabro*), de schuwe middelste wesp (*Dolichovespula media*) en de veldwesp (*Polis-*

Hoornaarkoningin bij begin nest. Er is een schaal, daarbinnen hangt een soort paddenstoeltje met de nestcellen. Materiaal is houtpulp. De sociale wespen bouwen op gelijke wijze nesten

tes). Muurwespen en urntjeswespen vallen ook onder vespidae, maar die zijn solitair en vallen buiten dit artikel.

Steken

Wespen kunnen steken, deze eigenschap maakt ze gehaat. Hierdoor wordt uit het oog verloren dat het eigenlijk heel nuttige dieren zijn, die hun taak goed uitvoeren. Wespen steken hun prooi waarna het gif het slachtoffer verlamt of doodt zodat zij het gemakkelijker naar een nest kunnen transporteren. Zonder wespen zouden bijna al onze landbouwgewassen worden opgepeuzeld door rupsen en andere kleine beestjes, mogelijk zelf ook worden opgesabbeld door muggen, wantsen, luizen, etc.. Daarnaast bestuiven zij onze gewassen. Vijgen en veel orchideeën zijn volledig afhankelijk van wespen voor hun bestuiving.

In Duitsland zijn om deze redenen hoornaars beschermde dieren. Nesten mogen niet worden weggehaald. Alleen als het nest zich op een ongelukkige plaats bevindt, mag het worden verplaatst.

Imposante nesten

Wespen zijn de bouwmeesters binnen het dierenrijk, zowel de sociale als solitaire soorten construeren kunstige nesten. De

Wesp met prooi. Wespen ontdoen hangend aan een poot hun prooi van 'waardeloze onderdelen'

Duitse wesp, *Vespula germanica* en gewone wesp, *Vespula vulgaris*

constructie van de nesten is bij verschillende soorten opvallend gelijk. Wespen bouwen soms enorme nesten met tot pulp gekauwd hout, tot meer dan een meter in doorsnee. Licht, sterk, behoorlijk geïsoleerd tegen kou en voorzien van ventilatie..

Een aantal solitaire soorten houden het op bouwseltjes van leem en klei waarin zich een nestcel bevindt of gebruiken kevergangen of de boorgaten in bijenhôtels.

Taakverdeling bij sociale soorten

Bij de meeste sociale wespen, waaronder hoornaars en limonadewespen, overwintert een bevrucht vrouwtje, de koningin. Zij zoekt voor de winter een schuilplaats. Al die tijd bewaart zij het sperma van de darren in een speciaal zakje, de spermateca. Als zij in het voorjaar begint met bouw van het nest, legt zij bevruchte eitjes waaruit werksters komen. Werksters zijn doorgaans onvruchtbaar, zij houden zich bezig met nestbouw, voedsel verzamelen, zorg voor het broed en verdediging van het nest. De koningin behoudt keuze voor het geslacht: bevruchte eitjes leveren vrouwtjes, onbevruchte eitjes leveren darren.

Het mechanisme achter het de "onvruchtbaarheid" van de werksters is nog onopgehelderd. Feromonen spelen een rol, als de koningin wegvalt, of oud wordt, gaan werksters ook eieren leggen. Daar zij niet zijn bevrucht, komen daar alleen darren uit.

Gewone wesp, *Vespula vulgaris*, verzamelt hout voor de bouw van het nest.

Bij veldwespen (*Polistes*) overwinteren alle vrouwtjes. Wie de koningin wordt, wordt bepaald met een stoeipartij in het voorjaar. De winnares van het gevecht neemt de rol van koningin aan, zij houdt zich vervolgens bezig met nestbouw en het leggen van eieren. De ondergeschikte vrouwtjes verzamelen voedsel en houtpulp. Veldwespen beginnen bij voorkeur samen met andere veldwespen een nest. Ook tolereren ze dat andere veldwespen in de directe omgeving een nest beginnen. Als zij promotie in de sociale rangorde kunnen maken, gaan werksters bij een ander nest aan de slag. Werksters kunnen in de loop van hun leven koningin worden, zij zijn immers in het najaar bevrucht. De volken van veldwespen omvatten enkele tientallen exemplaren.

Voeding

Wespen hebben dierlijke eiwitten nodig om hun jongen te voeren. Ze jagen op andere insecten om hun kroost hierin te voorzien. Prooien, zoals vlinders, vliegen of andere wespen, worden van vleugels, poten en kop ontdaan, om het voedzame middenstuk van het lichaam, tot een soort pap (brei) te kauwen. Zij halen ook vlees van kadavers van vogels en zoogdieren. Deze brei wordt aan de larven gevoerd. Hoewel de werksters de meest eiwitrijke delen tot een voedzame maaltijd hebben gekauwd, krijgt het larfje toch koolhydraten die het niet nodig heeft binnen. De larf beweegt nau-

De fraaie Franse Veldwesp, Polistes dominula. Zij is goed herkenbaar aan de oranje antennes en de lange poten

Koningin middelste wesp. Zij is donkerder de overige wespen. Zij heeft een verborgen levenswijze.

welijks, het heeft eiwitten nodig voor de opbouw van het lichaam. De koolhydraten geeft zij weer terug aan de werksters: zij hebben veel energie nodig om te vliegen. Wespen missen een flinke tong, zoals bijen en vliegen die hebben. Nectar in bloemen is voor wespen meestal onbereikbaar, zij zijn aangewezen op de door hun larven teruggeven suikers en honingdauw. Bij klimop en schermbloemen ligt de nectar aan de oppervlakte, hier kunnen wespen wel nectar drinken.

Opbouw volken

In zomer laten de wespen zich nauwelijks zien: rusteloos zoeken zij de beplanting af voor rupsen en andere insecten. Bloemen zijn interessant om de daar foeragerende vlinders, bijen en vliegen te vangen. In het najaar verandert het gedrag van de limonadewespen (gewone wesp, Duitse wesp): de jonge koninginnen en darren zijn uitgevlogen, voedsel wordt schaars. Er zijn te weinig larven om de werksters koolhydraten te voeden. Dus is het tijd om van het pensioen te genieten... lekker de hele dag lummelen op klimop, rot fruit of appeltaart en de koningin laten verhongeren

Wespen en klimaatopwarming

Wespen zijn echte zoonanbidders. Lijken vliegen relatief ongevoelig voor kou, maar wespen worden gelijk trager of immobiel. Met de klimaatopwarming wordt ons land

geschikt voor soorten die in midden en Zuid Europa hun leefgebied hadden. Wie waarneming.nl bezoekt, kan zien dat zij verwachten dat meer soorten veldwespen in ons land zullen opduiken. Gelukkig zijn veldwespen niet agressief, maar het is de vraag of dit goed nieuws voor onze vlinders, die toch al flink onder druk staan.

Sociale wespen zijn gebonden aan hun nest, zij zijn tijdens hun werkzame leven niet erg mobiel. Zij zoeken in nabijheid van die nesten hun voedsel. In het voorjaar is een korte periode dat bevruchte vrouwtjes en andere plek kunnen zoeken. Dat maakt hen kwetsbaar voor ingrijpende veranderingen in hun leefomgeving.

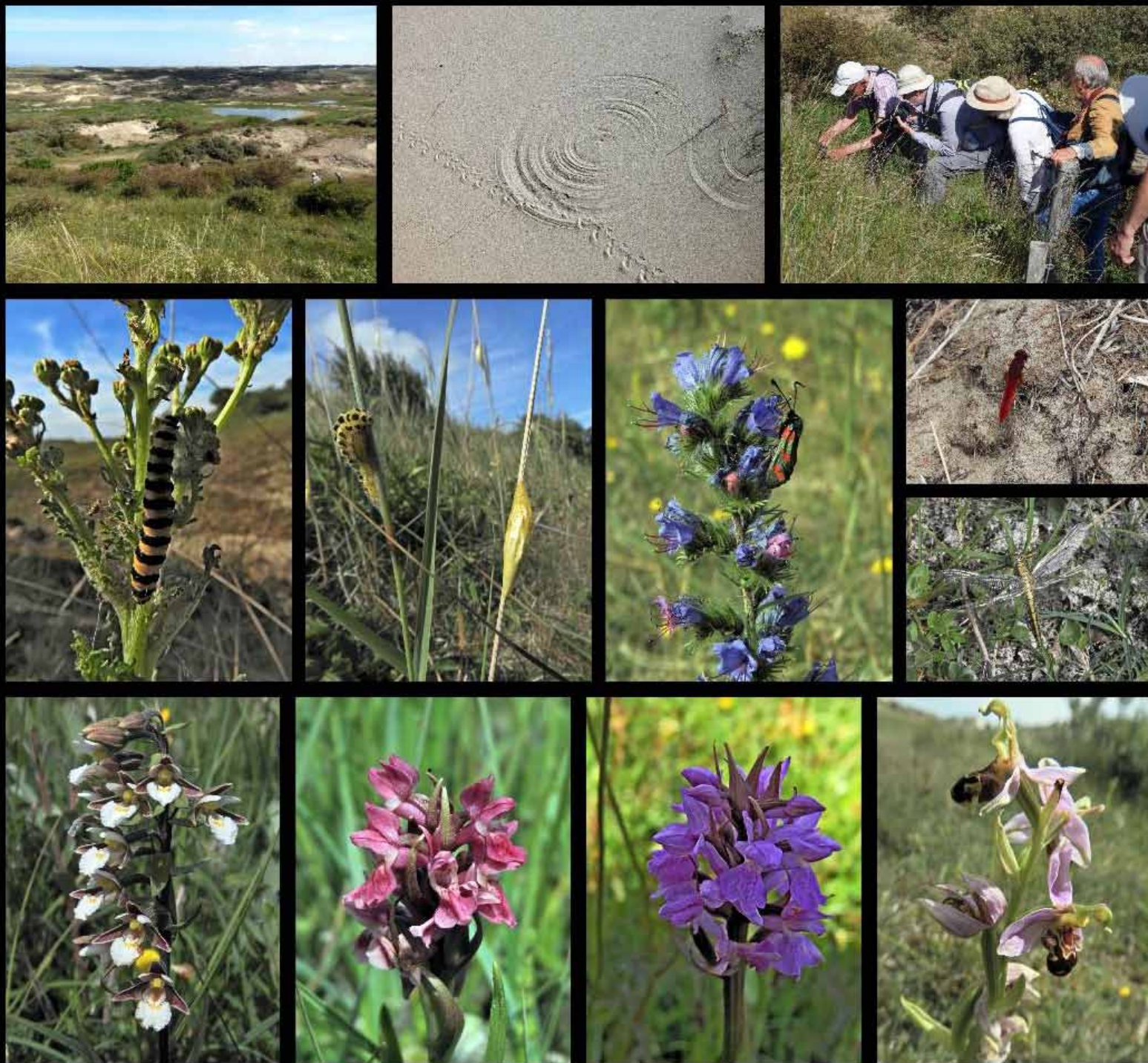
Melden

Vanwege hun vermogen om te steken zijn wespen niet populair om te observeren. Dat is jammer. Het zijn dieren met interessant gedrag waarvan veel nog onbekend is, er is dus nog veel te ontdekken. Meld dit met een goede foto op waarneming.nl. De gewone wesp en Duitse wesp zijn slechts met een goede foto van het gezicht uit elkaar te houden.

Als je zelf geen account hebt stuur je foto met de plaats en datum naar onderstaand mailadres. Wil je meer weten, ervaringen delen van deze of andere soorten? Leuk! We horen of lezen dit graag! Anna Kreffer: 06 26 41 71 37 of Mail: voorzitter@den-haag.knnv.nl

Beeldverslag paddenstoelen(?)inventarisatie van Kikkervalleien

Foto's: Eke van Batenburg

Bovenste rij:

11. Landschap Kikkervalleien
12. Misterieuze graancirkels, eeh.....helmcirkels
13. Aanbidding van Rozenkransje
een plantje, hoe diep kan een Mycoloog zinken!!!

Middelste rij:

21. Rups Sint jacobsvlinder = *Tyria jacobaeae*
22. Rups en kokon Sint jansvlinder = *Zygaena filipendulae*
23. Sint jansvlinder = *Zygaena filipendulae*

24. Vuurlibel = *Crocothemis erythraea*
25. Gewone oeverlibel = *Orthetrum cancellatum*

Onderste rij:

31. Moeraswespenorchis = *Epipactis palustris*
32. Vleeskleurige orchis = *Dactylorhiza incarnata*
33. Rietorchis = *Dactylorhiza praetermissa*
34. Bijenorchis = *Ophrys apifera*

Vriendelijke groet...Eke

*Rattenstaartlarve tussen
half verteerd gras*

Gasten in het zweefvlieghotel

Tekst en foto's: Anna Kreffer

In de nieuwsbrief van maart dit jaar staat de beschrijving om een zweefvlieg-hotel te maken. Vorige week zat er een zweefvlieg op de rand, een gewone pendelvlieg (*Helophilus pendulus*). Tijd om het hotel van binnen te bekijken om te zien of er gasten verblijven. De bladeren en vooral grassen zijn al aan het verteren, maar nog wel herkenbaar. De inhoud van het hotel stort ik in een teil en trek de planten wat uit elkaar. De gasten vallen nauwelijks op, hebben dezelfde kleur als het plantmateriaal en zijn ook ongeveer even breed als het gras. Met enige oefening vind ik ze en leg ze even apart om te tellen: 14 (op de foto 13, een

was toch nog verstopt). We noemen deze larven rattestaartlarven, vanwege hun adembuis (staart). Ze leven onder water of in de modder en de buis steken ze boven water om adem te halen en, als het nodig is, ook langer maken. Eenmaal op het droge kunnen ze verrassend snel kruipen. Na de kennismaking mogen ze weer terug in het hotel, met de planten waar ze van eten. Als het tijd is om te verpoppen verlaten ze het hotel om in de grond of strooisel rond het hotel een plekje daarvoor te vinden. Of het dan ook gewone pendelvliegen worden weet ik niet, er zijn meer soorten waarvan de zweefvlieglarven rattestaarten hebben.

Rattenstaartlarve

Het hotel werkt prima: een mooie oogst larven

Protocalliphora azurea op margriet. Foto: Hans van Helden

In de ban van bromvliegen en strontvliegen

Tekst: Marjolein van Rotterdam / artikel uit ROOTS van juli augustus

Anna Kreffer is voorzitter van de KNNV afdeling Den Haag, sinds een jaar of vijf lid van de werkgroep insecten. Haar passie? Insecten dus. En dan vooral vliegen. Bromvlieg of strontvlieg, in Anna vinden ze een fan zonder vooroordelen: "ik ken geen dier dat zo schoon is als een vlieg".

"Oh kijk! Zie je dat daar! Dat glinsterende dingetje? Dat is er een!"

We lopen al even door het Rijswijkse landgoed Te Werve. Langs mooie, oude bomen, veel groen én veel water. De regen zet niet door, de aarde warmt op in de zon. Ideaal dus, ook voor insecten. Alleen bleef het tot nu toe een beetje stil. Hier en daar een kevertje, wat mieren, een paar spinnen, wat honingbijen. Maar de gehoopte vliegen, nul. "Je ziet er altijd wel een paar, zegt Anna Kreffer (65) om de moed erin te houden. Zij is al een half leven insecten- en vliegenfaan; om haar nek hangt een ketting met een bronzen bromvlieg. "In Nederland zijn er 4.500 soorten tweevleugeligen bekend. De tweevleugeligen of diptera is de orde

waar alle vliegen en muggen onder vallen. Omdat er zoveel van deze tweevleugeligen zijn, kan het bijna niet missen dat je vliegen, en ook bromvliegen of strontvliegen tegenkomt. Maar ik ben toch heel blij dat zich nu eindelijk een echte bromvlieg laat zien. Zie je die kleur? Geweldig hè, dat metaalgroene. Bromvliegen komen rechtstreeks uit de juwelenkist van de natuur."

Brandschoon

Er zijn niet veel mensen, zelfs niet onder natuurliefhebbers, die zo in vuur en vlam staan als het om vliegen gaat. Brom- en strontvliegen hebben al helemaal een slechte naam. "Ze heten vies te zijn", zegt Anna. "Maar ik ken geen dier dat zo schoon is als de vlieg. Natuurlijk, strontvliegen landen op poep om daar eitjes in te leggen en nemen zodoende soms bacteriën mee. Bromvliegen leggen hun eitjes graag in dood, rottend en een enkele soort zelfs levend vlees, dus dan gebeurt hetzelfde. Maar omdat een vlieg proeft en ruikt met zijn pootjes, móet hij die wel brandschoon

houden, anders zouden de zintuigen verstopt raken. Kijk maar wat hij nu doet! Hij poetst zich. Dat gaat de hele dag door." Nou ja. Bijna dan. Een dag uit het leven van een volwassen vlieg staat niet alléén in het teken van de hygiëne. "Als ik nu een bromvlieg was, zou ik waarschijnlijk heel hard op zoek zijn naar een goede plek om eitjes te leggen. En als ik man was, zou ik waarschijnlijk heel hard op zoek zijn naar een vrouwtje. Imago's, dus de volwassen vliegen, moeten zorgen voor de voortplanting. Bij insecten is het soms het enige wat ze doen als ze volwassen zijn, ze eten en drinken niet en hebben dan ook geen mond. Vliegen wel, hoor. Ze hebben vocht en voedsel nodig. Ze zorgen er wel voor dat dit in één keer naar binnen gaat: ze maken het eten vochtig door erop te spugen, waardoor ze niet apart hoeven te drinken. Maar over die voortplanting: de volwassen dieren (imago's) zijn daar perfect op toegesneden. Sommige bromvliegsoorten kunnen een kadaver op kilometers afstand ruiken."

"Bromvliegen komen rechtstreeks uit de juwelenkist van de natuur"

Het wonder van verpopping

Anna was als kind al gebiologeerd door insecten. Ze weet niet meer waar die fascinatie vandaan kwam. Dat het een familieding was die haar inwijdde in de kunst van het insecten kijken, lijkt haar onwaarschijnlijk. "We gingen thuis wel vaak wandelen in de duinen, maar er was niemand die dan iets vertelde over de dieren en planten die we tegenkwamen. Misschien had ik die interesse gewoon. Ik weet nog dat ik als klein kind uren doorbracht bij de mieren in de tuin. Later stapte ik over op de plantjes. Toen mijn kinderen naar de middelbare school gingen, kreeg ik wat meer tijd en werd ik lid van een natuurlijke tuinvereniging. Daardoor laaide de belangstelling voor de natuur weer op. We wilden weten wat er leefde en riepen de hulp in van de KNNV voor een nulmeting. Het was een ontdekking van de bovenste plank! Ik vond ze zó spannend! Het wonder van de verpopping alleen al. Alleen al binnen de vliegen waren er zo veel soorten dat ik van de meeste nog nooit gehoord had. Bladjagers bijvoorbeeld, een roofvliegsoort. Fantastisch mooie

dieren. Groot, slank en hoog op hun poten. Ze hebben een soort snuit op hun hoofd waarmee ze andere insecten leegzuigen. De prooi gaat naar het vrouwtje, waarna er gepaard kan worden. De bromvlieg is dan weer lekker robuust. Het is ongelooflijk uiteenlopend en groots. Je ontdekt telkens weer iets nieuws. Ze zijn een hobby voor het leven."

Essentiële schakel

"Ik heb altijd één oog op de insecten en denk niet dat ik ooit uitgekeken op ze zal raken. Hoewel ik nu vooral voor ze op wil komen. Ze verdienen onze aandacht en zorg. Omdat ze mooi en fascinerend zijn, maar ook omdat ze het moeilijk hebben. Wij mensen maken het lastig voor ze, terwijl we ze nodig hebben. Iedereen zou het boek Stille aarde van Dave Goulson moeten lezen; hij vertelt op een heel vriendelijke en leuke manier hoe erg het is. Insecten

zijn een essentiële schakel in de voedselkringloop. Ze zijn voedsel voor veel dieren

eten insecten, vooral vogels, amfibieën en vleermuizen. Ze zorgen ervoor dat poep, kadavers en resten van dode planten in een ongelooflijk tempo de bodem ingaat en weer worden verwerkt tot voedsel voor planten. Zonder vliegen zouden we omkomen in de stront. Een koeienvlaai verdwijnt binnen een week dankzij hun werk. Zelfs van de maden, zoals de larven van vliegen heten, hebben mensen plezier. Ze worden ingezet om rottende wonden schoon te maken: al het rotte vlees eten ze op. Dat ontdekten ze al in de Napoleontische oorlogen. Tegenwoordig zijn het natuurlijk steriele maden die worden gebruikt.

Anna kent geen onderzoek naar aantallen vliegen door de jaren heen. "Maar", zegt ze, "ik weet zéker dat het er minder zijn geworden". Het gaat niet goed met ze. Mensen van mijn leeftijd hadden vroeger thuis allemaal een vliegengordijn, een vliegenmepper of van die plakstroken aan het plafond. Er bromde altijd wel een stel vliegen in huis. Nu is het 'Goh, ben jij er nog? Je moet blij zijn als je er af en toe ééntje in huis ziet."

Foto: Collectie Natuurlijk Delfland

Workshop Kust en Strandvondsten

Woensdag 20 juli 2022, 10:30 uur organiseren KNNV afdeling Den Haag en Natuurlijk Delfland een workshop bij de Zandmotor. Iedereen met belangstelling voor de zee en strand is welkom.

Aanmelden en meer informatie: voorzitter@den-haag.knnv.nl.

Voor leden van één van beide verenigingen is deze workshop gratis, aan anderen vragen we €8,-. Na aanmelding ontvangen de deelnemers een bevestiging en de verzamelplaats (Ter Heijde).

Iedere keer een verrassing

Tijdens de workshop komt het volgende aan de orde: Hoe zijn onze kust en de

Zandmotor ontstaan? Wat is het project Het Groene strand? Wat is het belang van aanspoelsels? Daarna wordt gezocht naar aanspoelsels.

We starten bij een strandtent voor het verhaal van de kust, tijdens een wandeling op het strand maken de deelnemers kennis met de strandvondsten, schelpen, dieren, stenen en wellicht ook nog wel een fossiel. Het is iedere keer weer een verrassing wat je aan het strand kan vinden.

Door deze workshop krijgen de deelnemers meer inzicht in het strandleven en de activiteiten die we nemen en moeten nemen om de gevolgen van de klimaatverandering op te vangen. Of te wel in deze workshop zal verleden, heden en toekomst van het strand aan de orde komen.

Nieuwe KNNV-werkgroep?

Werkgroep Strand heeft jarenlang onder onze KNNV vlag gevaren, maar gaf onlangs aan dat niet meer te willen. Wie van onze leden zou willen deelnemen aan een nieuw op te starten werkgroep?

De kust is een belangrijk onderdeel van ons werkgebied, een werkgroep Strand of Kust zou goed passen. Onderzoek aan aanspoelsels als schelpen, beestjes en planten, met een kor het waterleven bekijken

Heb je belangstelling voor deze nieuw op te richten werkgroep?

Mail: voorzitter@den-haag.knnv.nl

Nieuw voor Den Haag: de zeldzame armbandmot

Anna Kreffer

We wonen op een bovenhuis en als extra buitenruimte huur ik al jaren een tuin bij een tuinvereniging. Aan tuinieren kom ik haast niet toe, zo vaak wordt ik afgeleid door kleine beestjes bezig met hun kleine beestjes dingen. Mieren rond een stokroosnuitkevertje, ze leken interesse te hebben in de gaatjes die de kever prikte in de bloemknop. De wolbij die tegen hommels aanvliegt om ze weg te jagen van "zijn" bloemen. Wantsen die zorgen voor nieuw nageslacht. Een wesp op zoek naar prooi-diertjes.

Voor het eerst hing ik vorige week een nachtvlinderlamp en laken op, nieuwsgierig wat er op af zou komen. Het was een mooie avond, rond 18 graden, niet veel wind. Naast schietmotten, een honingbij, wat vliegen, wespen en een lieveheersbeestje kwamen er 50 soorten nachtvlinders op af. Spanners, uilen, bladrollers, een mooie variatie van groot en klein.

De armbandmot, *Elegia similella*

Net voor 1:00 uur landde een kleintje onder aan het laken. Een prachtig microvlindertje, donkere vleugels met een paarse gloed en een wit streepje op de rug. Het is de armbandmot (*Elegia similella*). Op waarneming.nl staat deze als zeldzaam te boek, spaarzaam gemeld in Zuid-Holland en nog nooit in Den Haag. De rupsen leven op eik, toch niet een zeldzame boom hier in de omgeving.

De langverwachte nieuwe Veldgids Nederlandse Flora

Meer dan 2000 soorten - herkenning en determinatie - compleet voor Nederland
Auteur(s): Henk Eggelte; bewerkt door Erik Simons

Beginners leren snel met deze flora te werken en ook de 'moeilijke' groepen zijn goed toegankelijk. Voor gevorderden is het een groot voordeel dat kenmerkende verschillen tussen verwante soorten in één oogopslag zichtbaar zijn. Dat is vooral zeer handig in het veld.

In deze veldgids zijn meer dan 2000 trefzekere tekeningen opgenomen die bedoeld zijn om de determinatie

te ondersteunen en te verifiëren. Daarmee is deze veldgids de best geïllustreerde flora van Nederland. Daarnaast is informatie over zeldzaamheid, milieu, grootte en bloeitijd van de plant vermeld.

Atalanta bij Fien Aleman

Anna Kreffer

Een atalanta brengt een groet aan Fien Aleman die net is verhuisd. Een mooie aanleiding om een van de prachtige bladzijden te laten zien, van het boek *Die Raupen der Gross-Schmetterlinge Europas*. Onze vereniging heeft dit boek gekregen vanwege die verhuizing. De verschillende stadia van de atalantarups zijn te vinden op de brandnetel: 12 a 12 b 12c en 12 d (12 b kon ik niet vinden, jullie?)

De atalanta (*Vanessa atalanta*) is een van de aurelia's (Nymphalinae), een trekvlinder die uit het zuiden hierheen komt. Ze zijn te vinden op koninginnenkruid, distels en vlinderstruiken. Ze planten zich hier voort, maar de rupsen overleven de winter niet, de vlinders kunnen wel overwinteren. Vlinders zie je in de herfst ook wel weer terugvliegen naar het zuiden. De rupsen eten brandnetel. Een atalanta is één van de schoenlappers, het zijn grote en opvallend gekleurde vlinders. De onderkant van de vleugels is donker gekleurd, met een paar vlekken. Vroeger repareerden schoenlappers het leer in schoenen door over de slijtgaten kleine stukjes leer te plakken. Een stukje leer van precies dezelfde kleur was een zeldzaamheid. Oude, vaak opgelapte schoenen lijken wat op de onderkant van de vleugels van de schoenlappers.

Pagina met rupsen in "*Die Raupen der Gross-Schmetterlinge Europas*"

Ervaring met het reuzenberenklauwen steken

Femke Vermeer

Afgelopen week voor het eerst geholpen. Het is fijn op deze manier wat bij te kunnen dragen aan het onderhouden van de natuur die ik zo dicht bij huis ervaar en onwijs waardeer. Daarnaast is het altijd fijn om na een dag zittend werken even je handen uit de mouwen te steken in de natuur. Ik werd warm ontvangen en goed uitgelegd wat we moeten doen en waarom. Het is bizar om te horen hoe snel de reuzenberenklauw zich verspreidt! Ik hoop de komende zomer en de jaren hierna een bijdrage te kunnen leveren in het terugdringen van deze plant.

Nathalie. Foto: Anna Kreffer.

Week van de Veldbiologie 24 september - 9 oktober

Duurt nog even, maar denk nu alvast na of je een activiteit in deze week wil organiseren. Voor het eerst zal het landelijk bestuur online veel reclame hiervoor maken. Een prachtige kans om onze mooie vereniging meer bekendheid te geven. De werkgroepen is al gevraagd om mee te doen. Maar er zijn nog acties te bedenken, als

deze maar passen binnen onze drie doelen: natuurstudie, natuureducatie en natuurbescherming. Denk aan afvalrapen of bestrijden exoten. Wie een idee heeft, helpen we graag verder om te kijken of we het op kunnen pakken.

Stuur een mail aan Niek Joanknecht: dwhjoanknecht@gmail.com

Kor cadeau voor werkgroep strand

Dit is een een kor, geschonken door Tejo en Enka Scholten. Zij zijn lid, maar gaan binnenkort verhuizen naar Oosten van het land. Ver weg van de kust is de kor niet meer nodig. Daarom besloten zij de KNNV afdeling Den Haag de kor te schenken.

Tejo en Enka, bedankt! Wij zijn er blij mee.

Agenda

► Zaterdag 9 juli Middagexcursie Insecten

Verzamelen om 15.00 uur bij de Nieuwe Scheveningse bosjes aan de Badhuisweg ter hoogte van de Nieuwe parklaan / Cremerweg.

Organisatie: Alexander Deelman

► Woensdag 20 juli: workshop bij de Zandmotor.

Verzamelen om 10:30 uur Ter Heijde. Zie [artikel pagina...](#)

► Donderdag 21 juli Avondexcursie Bomen in Clingendael

Verzamelen om 19.00 uur bij de hoofdingang van Clingendael aan de Wassenaarseweg.

Organisatie: Bomenwerkgroep. Coördinator Marieke Bos. 070-3549568

► Zaterdag 6 augustus Dagexcursie Moerputten, ten zuiden van den Bosch

Door dit Natura 2000 gebied loopt een route over een oude spoordijk, door bloemrijke hooilanden en een laagveen-moeras met vlonderpaden.

We hopen het pimperlblauwtje te zien. Horeca is er bij begin en eind.

Verzamelen om 9.00 uur CS Den Haag bij Bruna. Trein vertrekt om 9.10 uur.

Organisatie Mies Eveleens, 015-2571535 en Marijke Ammerlaan.

Zaterdag 20 augustus Dagexcursie Voorne

We rijden per auto eerst naar Hoekje Jans om te zien wat daar bloeit; meestal wel stijve ogentroost en heelblaadjes. Dan rijden we naar de parkeerplaats tegenover een restaurant waar we koffie kunnen drinken. We maken daar de Groene-Strandwandeling waarbij we ook langs vogelschermen lopen. Hopelijk zien we bloeiende heemst en herfstbitterling.

Verzamelen om 9.30 uur bij parkeerterrein en de halte RR4 De Uithof, hoek Lozerlaan

Organisatie: Ineke Gilbert en Ineke Zwarekant

Aanmelden verplicht vóór 19 augustus 17.00 uur inekegilbert@ziggo.nl, tel. 06 44 06 90 99

Bestuursmedelingen

In opdracht van het bestuur zijn Niek Joanknecht en John van Wensveen de werkgroepen langsgedaan om te verkennen hoe er wordt gedacht over onze vereniging en de doelen die de KNNV zegt na te streven. Ze hebben verslag daarvan gemaakt, aan het bestuur nu om het zorgvuldig te lezen en in gesprek te gaan met de werkgroepen en andere betrokken leden. Een datum vinden

lijkt nog lastig, we hopen er een in september te kunnen vinden. Als een zaal gereserveerd is, wordt een datumprikker gestuurd.

Vrijdag 5 augustus 2022 vanaf 20:00 uur bestuursvergadering via ZOOM.
Mocht je daarbij aanwezig willen zijn, vraag agenda en info aan Anna Kreffer: voorzitter@den-haag.knnv.nl

Kopij voor de nieuwsbrief: vóór 23^e van de maand

Deel jouw avonturen met beestjes, planten en zwammen, liefst voorzien een eigen foto, met anderen. Stuur jouw eigen foto's met bijschrift en een kort verhaaltje vóór de 23^e van de maand naar de redactie:

redactie@den-haag.knnv.nl

300-400 Tekens is al mooi, meer mag ook. Pluk geen foto's of teksten van het internet:

op zowel foto's als tekst zitten auteursrechten, een boze fotograaf of schrijver stuurt de redactie een flinke rekening.

► **Tip:** Schrijf in de OTT of OVT, dat leest lekker vlot weg.

Mail kopij naar: redactie@den-haag.knnv.nl

Heb je veel foto's? Neem contact op met redactie voor Dropbox of gebruik WeTransfer

Contactgegevens voor bestuur en werkgroepen KNNV afdeling Den Haag

► Voorzitter

Anna Kreffer: voorzitter@den-haag.knnv.nl

► Secretaris

Ineke Gilbert: secretaris@den-haag.knnv.nl

► Penningmeester

Annelies Willemse: penningmeester@den-haag.knnv.nl

► Bomenwerkgroep

Coördinator Marieke Bos: 070-3549 568 / bomen@den-haag.knnv.nl

► Studiegroep Lichenen (voorheen korstmossen)

Info: korstmossen@delfland.knnv.nl

► Paddenstoelenwerkgroep

Coördinator Kees Pinster, tel. 06-337 73176 / paddenstoelen@den-haag.knnv.nl

Er zijn activiteiten; kijk op de pagina van de paddenstoelenwerkgroep!

Kijk ook in: "[Programma PWWP 2022 1^e halfjaar](#)".

De excursies gaan normaal door maar we opereren in groepjes van twee.

► Plantenwerkgroep

Coördinator Myra Meijering: 06-266 92544 / planten@den-haag.knnv.nl

► Vogelwerkgroep

Info: Marijke Ammerlaan: tel. 070-387 1187 / vogels@den-haag.knnv.nl

► Nachtvlinderwerkgroep

De Werkgroep zoekt een nieuwe coördinator. Info: voorzitter@den-haag.knnv.nl

► Insectenwerkgroep

Info: Alexander Deelman, 070-350 24 93 / insecten@den-haag.knnv.nl

Dat is 't !